

Mete Ergin (28 Mart 1934 - 5 Ekim 2015)

Çevirmen. Robert Kolej mezunudur. Bir süre Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Filolojisi bölümünde eğitim gördü. Jack London, Ernest Hemingway, Bertrand Russell, Bernard Shaw, Erskine Caldwell, O. Henry gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Mete Ergin'in Gani Yener'le birlikte Türkçeye kazandırdığı *Durgun Don* (Mihail Şolohov, 4 cilt) adlı nehir roman da Yordam Edebiyat tarafından yayımlanmıştır.

Mete Ergin'in İngilizceden çevirdiği *Martin Eden*, ilk olarak 1990 yılında Engin Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

Yordam Edebiyat'ta
JACK LONDON YAPITLARI

Mete Ergin'in Türkçesiyle

Kurt Dölü

(öyküler, 1900)

Atalarının Tanrısı

(öyküler, 1901)

İstiridye Korsanları

(roman, 1902)

Vahşetin Çağrısı

(roman, 1903)

Oyun

(roman, 1905)

Beyaz Diş

(roman, 1905)

Haytalarla Çolpalar

(öyküler, 1907)

Martin Eden

(roman, 1909)

Yanan Gün

(roman, 1910)

John Barleycorn (Alkollü Anılar)

(roman, 1913)

JACK LONDON

MARTIN EDEN

ROMAN

TÜRKÇESİ
METE ERGİN

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 61 • **Martin Eden** • Jack London
ISBN 978-605-172-325-9 • *Türkçesi*: Mete Ergin
Düzeltilme: Didem Gerçek • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mart 2019
İkinci Basım: Aralık 2020
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri** (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11

MARTIN EDEN

ROMAN

JACK LONDON

YAZAR, SERÜVENCİ, SOSYALİST

Yeşim Dinçer

Jack London'ın bugün hayranlıkla okuduğumuz romanları ve kısa öyküleri, hareketli geçen yaşamından güçlü izler taşır. Geçimini sağlamak için çocukluğundan itibaren verdiği mücadele, kendi kendini eğitmek üzere kitaplara dört elle sarılması, sahip olduğu keskin gözlem yeteneği, onunla aynı kuşaktan bir başka realist yazarın, Gorki'nin yaşamıyla karşılaştırılabilir ancak.

Jack London 12 Ocak 1876'da, talihsiz koşullarda dünyaya gelmiştir. Biyolojik babasının, hamile kalan annesi Flora'yı terk ettiği; ümitsizliğe kapılan kadının intihara kalkıştığı ve ruhsal dengesinin sarsıldığı söylenmektedir. John Griffith Chaney adı verilen bebek, siyahi bir süt anneye emanet edilir. Flora doğumdan bir yıl kadar sonra yeniden evlenir ve oğlunu, eşinin önceki evliliğinden olma iki kız çocuğuyla birlikte büyütür. Jack London soyadını aldığı üvey babası John London'ı hayatı boyunca "baba", üvey kardeşlerini de "kız kardeş" olarak benimsemiş, hem onlarla hem de çok sevdiği süt annesiyle kurduğu aile bağını korumuştur.

Yazarın çocukluğunun ve ilk gençliğinin ne denli büyük bir yoksulluk içinde geçtiğini kayda alan biyografi yazarları, bu durumun nesnel sebepleri üzerinde durmazlar genellikle. Jack London'ın dünyaya gelişi, kapitalizmin ilk büyük krizini yaşadığı ve tarihe Uzun Bunalım (1873-1896) adıyla geçen döneme denk düşer. ABD bankalarının iflasıyla tetiklenen kriz, demiryolu şirketlerinin ve işletmelerin batmasıyla yıkıcı bir hal almıştır. 1876'ya gelindiğinde

her yedi Amerikalıdan biri işsizdir. Birçok yorumcuya göre bunalım, Birinci Dünya Savaşı'na neden olacak kadar uzun sürmüştür.

London ailesi bunalım yıllarını, California eyaletinin çeşitli şehirlerinde, çiftçilikten ev pansiyonculuğuna dek türlü işler deneyerek ama hiçbirinde dikiş tutturamadan geçirir. Jack London on yaşında sokaklarda gazete satarak çalışmaya başlar; Flora da öğrenci bulabildiği sürece piyano dersleri vermektedir. Yazar çocukken yaşadığı mahrumiyeti, üne kavuştuktan sonra kaleme aldığı otobiyografisinde şöyle anlatır:

Ben dünyaya yoksul gelmiştim. Yaşamım yoksulluk içinde geçmişti. Zaman zaman aç kaldığım olmuştu. Bütün yaşamıma ne bir oyuncuğım olmuştu ne de başka çocuklar gibi oyun oynamıştım. Bütün anılarımda yoksulluğun acısı vardı. Bu yoksulluk acısını sürekli çekmiştim. Bir dükkândan para verilerek satın alınmış ilk fanilamı sekiz yaşındayken giymiştim. Altı üstü ufacak bir fanilaydı işte. O kirlendiği zaman, yıkanınca kadar yine evde yapılmış çirkin fanilalara kalırdım. Dükkândan alınma o fanilam bana öyle gurur veriyordu ki, bir süre üstüme ondan başka bir şey giymemek için diretmiştim; (...) sonunda annem, bütün dünya görsün diye üstümde sadece dükkândan alınma o fanilayla dolaşmama izin vermişti. (*John Barleycorn*)

Jack London, formel eğitimini ancak sekizinci sınıfa dek sürdürebilir. Buna rağmen şehir kütüphanesine girmenin bir yolunu bulmuştur. Tarih ve serüven kitaplarına, kara ve deniz yolculuklarına özellikle meraklıdır. “*Deli gibi, kendimi harap edercesine okuyordum*” diye anlatır o dönemi. Bir yandan da denize açılma; tekdüze, sıradan yaşantısından kurtulma hayalleri kurmaktadır. On dört yaşına girdiğinde ufak bir yelkenli edinir ve San Francisco Körfezinin Oakland halicinde turlar atarak denizciliği öğrenmeye başlar. On beşindeyse, günde on iki saat işçilik yaptığı konserve fabrikasının ağır çalışma koşullarından bezerek “istiridye korsanı” olmaya karar verir.

San Francisco körfezinde kültürel olarak yetiştirilen istiridye yatakları, Jack London'ın dünyaya geldiği şehrin önemli bir besin ve gelir kaynağıdır o yıllarda. Gecenin karanlığından yararlanan

“korsanlar”, ticari bölgeye tekneyle süzülerek kaçak istiridye toplarlar. Yapılan iş, adından da anlaşılacağı gibi yasa dışıdır. Jack London, süt annesinden aldığı borçla bir tekne satın alır ve konserve fabrikasındaki öldürücü çalışmadan kaçıp, kitaplarda okuduğu serüvenleri yaşamak üzere korsanların arasına katılır. Umduğu parayı kazanamaz ama cesareti ve cömertliğiyle “İstiridye Korsanlarının Prensi” olarak nam salar. Yaşadıkları, ileride yazacağı gençlik romanı *İstiridye Korsanları*’na esin kaynağı olacaktır.

Jack London 1893 yılında, on yedi yaşını bitirir bitirmez Japonya’ya kadar uzanacak olan bir gemiye kaydolur. Japonya’nın kuzey kıyılarından Bering Denizine kadar uzanan bölgede, Kanada ve Birleşik Amerika avcı filoları ayıbalığı sürülerini yağmalamaktadır. Dönüşte, artık bir baltaya sap olmanın vakti geldiğini söyleyen annesini dinleyerek günde on saatten, saat başına on sent ücretle bir kenevir fabrikasında işe girer. Söz verilen ücret zammı yapılmayınca istifa eder ve elektrikçi olma ümidiyle Oakland tramvay işletmesine başvurur. Ancak kendisine verilen görev, ateşçiye kömür taşımak gibi fiziksel dayanıklılık gerektiren vasıfsız bir iştir; üstelik, her biri ayda kırk dolar alan iki adamın işini tek başına ve ayda sadece otuz dolara yapmaktadır. “*Kaç sefer kömürlerin üstüne, kimsenin beni göremeyeceği bir yere oturup öfkemden, hırşımdan, yorgunluktan ve umutsuzluktan ağladım*” diye anlatır o günlerini. Neredeyse sakatlanacakken birlikte çalıştığı ateşçinin, gerçeği, yani nasıl bir sömürüye maruz kaldığını fısıldamasıyla bu işten de ayrılır.

Tarihe “1893 paniği” olarak geçen yeni bir mali kriz, iş bulma imkânlarını iyice daraltmıştır. Demiryollarının inşası için hesapsızca verilen krediler, bankaların art arda batmasıyla sonuçlanır. Jack London, ABD’yi bir baştan öbür başa dolaşmak üzere uzun bir yolculuğa çıkar. Elbette beş parasızdır ve kullandığı başlıca taşıt, kaçak olarak bindiği posta trenleridir. İş bulduğunda çalışarak, bulamadığında kapıları çalıp yiyecek dilenerek, ahırlarda ya da parklarda geceleyerek sürdürür yolculuğunu. Yük vagonları, sokaklar, cezaevleri, kendisi gibi “İpsiz”lerle doludur. Evsizleri

bir asayiş sorunu olarak gören yasalar yüzünden hapse düşer ve mahkûmların zorla çalıştırıldığı Erie İl Cezaevinde otuz gün kalır.

Evine döndüğünde yarım kalan öğrenimini tamamlamak üzere Oakland Lisesine girer; kas gücünün değil, kafa gücünün para ettiği sonucuna varmıştır. Okul harcamalarını karşılamak için yine çalışıyordu. Lisede bir yıl okuduktan sonra, kestirmeden üniversiteye gitmeye karar verir. Üç ay boyunca günde on dokuz saat çalışarak hazırlandığı giriş sınavını kazanır ve California (Berkeley) Üniversitesine kabul edilir. Ancak ilk yarı yılını tamamladıktan sonra okula devam etmez. Hem para sıkıntısı çekmektedir hem de üniversite ona istediklerini verememiştir.

ABD’de gelişen yeni teknolojiler sayesinde, baskı maliyetleri düşen dergi yayıncılığı yükseliştir. Geniş bir kitleye yönelik popüler dergilerin sayısı ve tirajında patlama yaşanır; kısa öykü türü için de güçlü bir pazar doğar. Yazarlara hatırı sayılır telifler ödendiğini öğrenen Jack London, *“canla başla, yaratıcı bir tutkuyla”* yazmaya koyulur. Bazen düzenli olarak günlerce üst üste günde on dört saat yazdığı oluyordur: *“Binbir zorlukla satın aldığım okul kitaplarımı gülünç paralar karşılığında kitapçılara sattım. Bulduğum yerlerden ufak tefek borç paralar aldım ve azalan gücüyle birlikte kazancı da düşen babamın sırtına, bir de kendi geçim derdimi yükledim”* diye anlatır ilk yazarlık çabalarını. Bu dönem fazla uzun sürmez. Yazılarını gönderdiği dergilerden olumlu bir yanıt alamayınca bir buharlı çamaşırhanede işe girip çalışmaya başlar.

O sıralarda ABD’de tarihin en büyük “altına hücum” dalgalarından biri yaşanmaktadır. Kanada’nın Yukon bölgesinde, Klondike ile Yukon nehirlerinin kavuştuğu yerde yeni bir altın yatağı keşfedilmiştir. Haberi alan yüz bin civarında Amerikalı, zengin olma ümidiyle yollara düşer. Jack London da, kız kardeşiyle kocasının, parası ileride ödenmek üzere kendisine sağladıkları malzemeyle Klondike’a gider. Kış mevsiminin çok çetin geçtiği, nehirlerin donduğu bölgede, her türlü araç gereç ve yaşamsal gıda güçlkle tedarik edilmektedir. London, sırtında altmış kiloluk yük, en berbat yollarda, günde kırk kilometre kat ettiğini; birlikte yük taşıdığı

Kızılderilileri bile yaya bıraktığını anlatacağı ilerde. Fiziksel gücüyle gurur duymaktadır. Ne var ki iskorbüt hastalığına yakalanıp bir yıl sonra evine döner. Hastalığına, muhtemelen yeterli sebze ya da meyve yiyememekten kaynaklı vitamin eksikliği yol açmıştır.

Jack London, Klondike'tan eli boş döner. Fakat bu süreçte dinlediği ya da bizzat tanık olduğu hikâyeler, tanıştığı kişiler, gözlemlediği doğa-insan ilişkisi ve hatta hayvan davranışları, daha sonra yazacağı *Vahşetin Çağrısı*, *Beyaz Diş* gibi muhteşem romanlara, çok sayıda kısa öyküye kaynaklık edecektir. Evden uzaktayken babası ölmüştür ve bütün aile artık onun eline bakmaktadır. Postacı olabilmek için açılan memurluk sınavına girer; ilk sınavı da verir.

Kadro açılmasını beklerken gazetelere yazılar, dergilere de kısa öyküler gönderir. Gazete editörlerinden yanıt alamasa da basılan öykülerinden ufak paralar kazanmaya başlamıştır. Postaneden işe girmesi için çağrı tam da bu sırada gelir. Oakland postane müdürü ile yaptığı ve durumunu açık yüreklilikle anlattığı görüşme, hayatının dönüm noktasıdır belki de... Yazarlıktan para kazanma şansı açılmış gibi gözükse de başarısı kesinlik kazanmamıştır henüz. Müdürdürden kendisini şimdilik atlamasını, bir sonraki adayı işe almasını, bundan sonra ilk yer açıldığında haber vermesini rica eder. Adamın kabalığı ve anlayışsızlığı karşısında tepesi atarak işi reddeder.

Gemilerimi yaktıktan sonra balıklama yazı işine daldım –diye anlatmaktadır.– Her şeyde, her işte öteden beri aşırıya kaçan bir insanımdır. Sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar hep yazılarımla uğraşıyordum: yazıyor, daktilo ediyor, gramer çalışıyor, bütün yazı biçimlerini, başarı kazanmış yazarların nasıl başarıya ulaştıklarını anlamak için onların yazılarını inceliyordum. Yirmi dört saatte beş saatlik uykuyla yetinip, geri kalan on dokuz saatin hemen hemen tümünü çalışmaya ayırıyordum. (John Barleycorn)

Jack London'ın yazar olma özlemini ve çabasını en güzel dile getirdiği romanı, *Martin Eden*'dir: Martin Eden, bir yanı sıra Jack London'ın ta kendisidir: Yoksulluk nedeniyle eğitimi yarım kalan,

bilgi açığı tüklemek bilmeyen bir azimle kitap okuyarak telafi eden, sahip olduğu tek takım elbiseyi rehin vererek geçinmeye çalışan, bakkal veresiyeyi kestiğinde aç kalan, onlarca yazısı editörler tarafından geri çevrilsede yazmayı sürdüren, bu konuda kendisine yol gösterecek kimseyi de tanımayan, eli nasırlı genç denizci. *Martin Eden*'i okuyan kimi eleştirilenler, derme çatma bir okul öğrenimine sahip bir denizcinin üç yıl içinde başarılı bir yazar haline gelmesini inandırıcı bulmadıklarını söylemişlerdir. Jack London, ikisi lise ve üniversitede, biri yazı yazmakla, ama tümü de dur durak bilmeyen yoğun çalışmayla geçen üç yılın sonunda amacına ulaştığını söyleyerek yanıtlar onları...

• • •

Önce dergilerin kapıları açılır Jack London'a; ardından Klondike öykülerinin derlendiği *Kurt Dölü* basılır. İlk kitabının çıktığı yıl, 7 Nisan 1900'de ilk evliliğini yapar. Eşi Bess Maddern ile, dostlukları romantik bir boyut kazanmazdan önce, neredeyse beş yıldır tanışıp görüşüyorlardır. Bess, Jack London'un üniversite giriş sınavına hazırlanmasına yardım etmiştir. Evlilik kararı almaları, her ikisini de tanıyanlar için sürpriz olur ve "mantık evliliği" yaptıkları şeklinde yorumlanır. Çiftin bir yıl arayı iki kız çocukları dünyaya gelecek, ancak beraberlikleri uzun sürmeyecektir.

Jack London 1902 yılında, şehrin işçi semtlerinden East End'de birkaç ay yaşamak üzere Londra'ya gider. Burada birinci elden tanışıklık ettiği büyük sefaleti *Uçurum Halkı*'nda kitaplaştırır. O güne kadar yazdıkları belli bir ilgi görmüş olsa da, Buck adlı köpeğin ana karakter olduğu romanı *Vahşetin Çağrısı* (1903) yazarı zirveye taşır. Bu küçük başyapıt, benzer bir temaya sahip olan, 1906 tarihli *Beyaz Diş*'le birlikte, her kuşaktan okurun sevgisini kazanmıştır.

London San Francisco merkezli bir gazetenin önerisiyle, 1904'te patlak veren Rus-Japon Savaşı'nı izlemek için Japonya'ya hareket eder. İki emperyal devlet, Mançurya topraklarında (Çin'in kuzey doğusundaki bölge) ve Kore Denizinde paylaşım mücadelesi içindedir. Jack London, cepheye sızmaya çalışırken iki kez tutuklanıp

Amerikalı diplomatların araya girmesiyle serbest kalır. Sonunda Japon ordusu ile sınıra seyahat etmesine izin verilir.

Yazar sıkıntılı geçen boşanma sürecini takiben Charmian Kitteridge ile ikinci evliliğini yapar. Charmian ile Jack'in tanışmasına, genç kadını büyüten teyzesi –aynı zamanda yazarın ilk öykülerinden birini basan *Overland Monthly* dergisinin editörü– Netta Earnes vesile olmuştur. Netta ve eşi, sosyalist yazar ve sanatçılardan oluşan, Jack London'un da dahil olduğu ortak bir sosyal çevreyi paylaşırlar.

London aktif devrimci siyasetle çok genç yaşta ilgilenmeye başlamıştır. Yirmi yaşındayken Sosyalist Emek Partisi'ne (SLP) katılır. 1901 ve 1905 seçimlerinde Oakland belediye başkanlığına aday olur ancak kayda değer bir sonuç elde edemez. Sosyalizm fikrini gençler arasında yaygınlaştırmak üzere ülkenin çeşitli merkezlerindeki üniversitelerde konferanslar verir; davet edildiği kulüplerde, örgütlerde konuşmalar yapar. Bu amaca hizmet edecek denemelerden oluşan iki kitap yayımlar: *The War of the Classes* (Sınıflar Savaşı, 1905), *Revolution and other Essays* (Devrim ve Diğer Makaleler, 1910). Jack London'un sosyalizmi, yaşam deneyiminden süzülerek gelmiştir. Roman ve öykülerinde öne çıkan gelir eşitsizliği ve yoksulluk, sömürü ve sınıf çatışması, insanın adalet arayışı, kapitalizmin yıkıcı etkileri gibi temalar dünya görüşüne paraleldir.

Açık havada zaman geçirmeyi, ata binmeyi çok seven Jack London, Charmian ile evlendiği yıl (1905), California'da bir çiftlik arazisi satın alır. Yazarlıktan elde ettiği gelirin önemli bir kısmını topraklarını genişletmek için harcar. Burayı “*sürdürülebilir tarım*” yapılan bir yer haline getirmeyi aklına koymuştur. Tarım kitapları okuyarak kendi kendini eğitir. California'nın ilk beton silosuna sahip olmakla, kendi tasarımı olan domuz ağılıyla övünmektedir. Ancak kötü şans mıdır yoksa işletme beceriksizliği midir bilinmez, bir kısmını borç alarak yaptığı onca yatırıma rağmen, çiftlik sonunda iktisaden başarısız olur.

Kimilerine göre başarısızlığın nedeni, Jack London'un aynı anda birçok şeyle birden ilgilenmesi ve çiftliğin denetimini ihmal etmiş olmasıdır. Bu arada hem yeni kitaplarını yayımlamakta hem de sa-

hip olduğu yelkenliyle yolculuklara çıkmaktadır. Sportif Charmian bu uzun deniz yolculuklarında mükemmel bir yol arkadaşıdır. Birlikte Hawaii adalarına yelken açarlar; Jack London Honolulu'dan, sömürgecilerin, misyonerlerin, tüccarların yöreyi nasıl talan ettiğini anlatan kısa öykülerle geri döner. Charmain ise, Hawaii izlenimleri ile seyahat günlüklerini içeren iki kitap kaleme alır. Çiftin 1910'da dünyaya gelen tek çocuğu, sadece birkaç gün hayatta kalmıştır.

Jack London'ın bu döneme ait en önemli romanları arasında *Demir Ökçe* (1908), *Martin Eden* (1909), *Yanan Gün* (1910) ve *Ay Vadisi* (1913) sayılabilir. Yakında yükselecek olan faşizm dalgasına ilişkin kâhince öngörüler içeren *Demir Ökçe*, distopik roman türünün öncüsü olmuştur. Yazarın alkol alışkanlığını büyük bir içtenlikle dile getirdiği *John Barleycorn*, ölümünden üç yıl önce yayımlanır. Bu kitapta şunu itiraf etmektedir Jack London:

Ben yaşlandıkça, başarıım büyüdükçe, daha çok para kazandıkça, dünyaya sesimi duyurma olanaklarım arttıkça, alkolün yaşantımda tuttuğu yer aynı oranda büyüdü. Uğrunda savaştığım başarı ya da para gibi şeylerin savaşımaya değmez olduğu ortaya çıktı. Geriye kala kala, beni bir kelepçe gibi yaşama bağlayan HALK kaldı.

Böbrek yetmezliği çeken ve acısını dindirmek için bir süredir morfin kullanan Jack London, 22 Kasım 1916 sabahı odasında baygın halde bulunur; aynı akşam hayatını kaybeder. Ölüm nedenine ilişkin ihtilaflı görüşler öne sürülmüştür. Çeşitli kaynaklarda morfin zehirlenmesi veya intihar ihtimali üzerinde durulmuş olsa da doktorunun düzenlemiş olduğu ölüm raporu, böbrek yetmezliğine işaret etmektedir. Bedeni vasiyetine uyularak yakıldıktan sonra külleri, çiftliğinin bulunduğu –daha sonra Jack London Eyalet Tarih Parkı olarak kamulaştırılan– araziye gömülmüştür. Jack London, sağlığında takdir edilip sonradan unutulmuş yazarlardan olmamıştır. Kırk yıl süren kısacık hayatına sığdırdığı elliye aşkın kitap, zamanın acımasız akışına taptaze bir ruhla direnmeyi sürdürmektedir.

MARTIN EDEN

1. BÖLÜM

KAPIYI ANAHTARLA açanın ardı sıra bir delikanlı geliyordu. Kasketini çıkarış biçiminden görgüsüzlüğü belli olan bu delikanlının sırtında deniz kokusunun sindiği kaba bir elbise vardı; içine adım attığı bu salona hiç yakışmadığı her halinden belliydi. Kasketini ne yapacağını bilemiyordu; ceketinin cebine sokuşturmaya çalıştığı sırada, diğeri kasketi onun elinden aldı. Bu hareket sakin, doğal bir davranış gibi yapılmış, kaba saba delikanlı da bunu beğenmişti. ‘Halden anlıyor’ diye düşündü, ‘bana epey yardımı dokunacak.’

Delikanlı diğerinin kuyruğundan ayrılmıyordu; yürürken omuzlarını iki yana sallıyor, ayakları altındaki dümdüz döşeme sanki yükselen, kabaran bir denizle birlikte inip çıkıyormuş gibi, bacaklarını farkında olmadan yana açıyordu. Geniş odalar salıntılı yürüyüşüne dar geliyordu sanki; delikanlı ise, geniş omuzları kapılardan sığmayıp çarpar, ya da alçak şömine setlerinin üzerindeki bibloları devirirse diye korkuyordu. Eşyalar arasında irkiliyor, sakınmak için kendini bir o yana bir bu yana atıyor, aslında sadece kendi kafasında var olan tehlikeyi çoğaltıyordu. Bir kuyruklu piyano ile üzerinde kitap yığılı bir orta masasının arasında yarım düzine insanın yan yana yürüyebileceği kadar yer vardı, ama o yine de ikisi arasından geçmeye çalışırken korkudan ürperdi. Ağır hareketli kolları iki yanında gevşekçe sallanıyordu. Bu kolları, bu elleri nereye koyacağını bilemiyordu. Canlanan kuruntuları yüzünden de kollarından birinin, masanın üzerindeki kitaplara degeceğini sanınca ürkmüş bir at gibi silkinip öteye kaçtı; az daha piyanonun iskemlesine çarpacaktı. Önünde rahat rahat yürüyen diğesine baktı ve ilk kez, kendi yürüyüşünün diğ

erkeklerin yürüyüşünden başka olduğunu fark etti. Bu kadar beceriksizce yürüyüşünden ötürü içinde utançtan doğan bir anlık acı duydu. Alnından boncuk boncuk ter fişkırdı; durdu ve yağız yüzündeki teri mendiliyle sildi.

Heyecanını şakacı sözlerle gizlemeye çalışarak, “Hop dedik, Arthur, evladım!” dedi. “Birdenbire bu kadarı da fazla! Bırak da kendimi toplayayım biraz. Biliyorsun, ben gelmek istemedim, seninkiler de beni görmeye meraklı değiller sanırım.”

Aldığı cevap ona yeniden güven verdi. “Üzülme bunun için; bizden korkmana sebep yok. Sade insanlarız biz –yahu, bana bir mektup varmış!”

Arthur böyle diyerek masaya döndü, zarfı yırtarak açtı ve okumaya başladı; böylelikle yabancıya kendini toplaması için fırsat vermiş oluyordu. Yabancı da bunu anladı ve bu davranışı takdirle karşıladı. Sempatı, anlayış onda Tanrı vergisiydi; ürkek görünüşünün altında da hep başkalarının duygularını anlama hali vardı. Alnını silip kuruladı; gözlerinde, bir tuzak hissederek korkan yabani hayvanlarınkı gibi bir ifade olmasına rağmen sakın bir yüzle çevresine göz gezdirdi. Olabilecek şeylere karşı içinde bir kuruntu vardı. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu; acemice yürüdüğünün, ayaklarının kendini beceriksizce taşıdığıнын farkındaydı ve bütün nitelikleriyle bütün yetilerinin de aynı duruma düşmüş olmasından korkuyordu. Son derece duyarlıydı, umutsuzluğa kapılacak kadar kendi halini düşünüyordu; diğerinin ona mektubun üzerinden gizliden gizliye attığı alaycı bakış da bir hançer gibi yaka yaka ta içine işledi. Bu bakışı görmüş, ama hiç belli etmemişti, çünkü öğrendiği şeyler arasında disiplin de vardı. Üstelik bu hançer darbesi gururuna da dokunmuştu. Buraya geldiği için kendine lanet etti, ama aynı anda da azimle, ne olursa olsun, başına ne gelirse gelsin karşılayıp alt etme kararını verdi. Yüz çizgileri sertleşti, gözlerinde bir savaş ruhunun pırıltısı şimşeklendi. Keskin, gözlemci bakışlarıyla çevresine umursamayan bir tavırla baktı; evin içindeki güzellikleri bütün ayrıntısıyla beynine kazıyordu. Gözleri dört açılmıştı; görüş açısı içindeki hiçbir şey kaçmıyordu bu gözlerden.

Ama gözler, önlerinde serili olan güzelliği içerken, o savaş pırlıtısı yavaş yavaş eriyip kayboldu ve onun yerini bir alev sıcaklığı aldı. Delikanlı, güzellikten etkilenen bir insandı ve bu duyarlığının sonucu olarak da güzelliğe cevap veren bir yaradılıştaydı; burada ise onun duyarlığını harekete geçirecek nedenler vardı.

Bir yağlıboya tabloya takıldı kaldı. Fırtınalı denizden koparak, ileri çıkmış bir kayanın üstünde patlayıp kırılan köpüklü dalgalar; göğü kaplayan alçalmış fırtına bulutları ve kırılan dalgalar dışında, güvertesindeki bütün ayrıntılar görülebilecek biçimde orsasına yatmış bir kılavuz yelkenli, gün batımı renklerine bürünmüş fırtınalı bir göğe doğru baş vermiş gidiyor. Burada güzellik vardı ve bu güzellik onu karşı konulmaz bir biçimde çekiyordu. Beceriksiz yürüyüşünü unuttu, resme yaklaştı. İyice yaklaştı. Güzellik tuvalin üzerinden uçup gitti. Yabancıнын şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. Ona acemice yapılmış gibi gelen yağlıboya resme uzun uzun bakıp birkaç adım öteye gitti. Bütün güzellik tuvalin üzerinde yeniden belirdi. Tablonun yanından ayrılırken, 'Aldatmacalı bir resim,' diye düşündü ve almakta olduğu sayısız izlenim arasında bile, bu kadar güzelliğin aldatmaca uğruna feda edilmesine öfkelen-di. Yağlıboya resimden anlamazdı. O, ister yakından ister uzaktan bakılsın, her zaman için kesin ve belirli kalan renklere, taş basması resimlere aşına olarak büyümüş-tü. Gerçi dükkânların vitrinlerinde yağlıboya resimler görmüş-tü, ama vitrin camları onun istekli gözlerini fazla yaklaştırmasına engel olmuş-tu.

Mektubu okumakta olan arkadaşına baktı ve masanın üstündeki kitaplara ilişti gözü. Gözlerinde birden büyük bir istek ve özlem belirdi; tıpkı çok açlık çeken bir insanın, yiyecek gördüğü zaman gözlerinde beliren istek ve özlem gibi... Omuzlarını bir sağa bir sola yalpalatan büyük bir gücün etkisiyle atılan iri bir adım, onu masanın yanına ulaştırıverdi. Kitapları büyük bir sevgiyle eline aldı. İsimlerine, yazarlarının adlarına baktı, ciltleri elleriyle, gözleriyle okşayarak içlerinden parçalar okudu ve birden, vaktiyle okuduğu bir kitabı tanıdı. Geri kalanlara gelince, onlar yabancı birtakım kitaplar, tanımadığı birtakım yazarlardı. Kitabı de-ğiş-

tirdi, bir Swinburne cildini aldı eline ve nerede olduğunu unutup, yüzü alev alev yanarak, gözünü kırpmadan okumaya başladı. Yazarın adına bakmak için okuduğu sayfaya işaret parmağını koyarak kitabı iki kere kapadı. Swinburne! Bu adı unutmuyacaktı. Arkadaşının da gözleri vardı ve kuşkusuz onun yüzünün kızarışını, gözlerindeki çakmak çakmak parıltıyı görmüştü. Peki ama, kimdi bu Swinburne? Şairlerin çoğu gibi o da yüz yıl kadar önce ölmüş müydü? Yoksa hâlâ yaşıyor ve yazıyor muydu? Tekrar baş sayfaya döndü... Evet, daha başka kitaplar da yazmış; eh, o da ertesini sabah ilk iş olarak halk kütüphanesine gider, Swinburne'ün eserlerinden birkaç tanesini almaya bakardı. Tekrar metne daldı ve kendini unuttu. Odaya genç bir kadının girdiğine dikkat etmemişti. Bunu ilk kez, Arthur'un, "Ruth, bu Bay Eden," diyen sesini duyduğu zaman fark etti.

Kitap işaret parmağının üzerine kapandı ve delikanlı daha geriye bile dönmeden, bu yepyeni izlenimin, kızın yarattığı değil, kızın ağabeyinin sözlerinin yarattığı izlenimin etkisiyle heyecanlandı. Delikanlı, o adaleli bedeninin altında titreşim halindeki bir duyarlık kitlesi gibiydi. Dış dünyadan bilincine gelen bu ufacık uyarının etkisiyle düşünceleri, duyguları ve heyecanları yayılan bir alev gibi sıçrayıp oynamaya başladı. Olağanüstü denecek bir alma ve algılara cevap verme yeteneği vardı, diğer yandan son derece gergin imgelemi, benzerlik ve ayrılık bağlantıları kurarak hep çalışır haldeydi. Onu, yani bütün hayatı boyunca kendisine ya "Eden", ya "Martin Eden", ya da sadece "Martin" denilmiş olan onu heyecanlandıran şey, "Bay Eden" lafıydı. "Bay!" İçinden, 'mutlaka başka birine söylüyorlar' diye geçirdi. Kafasının içi bir anda, fotoğraf makinelerinde filmin bulunduğu karanlık bölmeye döndü ve o, kendi hayatından, ocak ağızlarıyla baş kasaralara*, kovboy kamplarıyla kumsallara, hapishanelerle içki âlemlerine,

* Kasara: Gemilerin baş ve kıç tarafında, üst güvertelerden yukarıda kalan yarım güvertelerdir. Bunların, gemilerin orta kısmında kalanları ve üst güvertenin baş ve kıç tarafını birbirinden ayıranları da vardır (Baş kasara, kıç kasara ve orta kasara). -çev.

bulaşıcı hastalıklara ayrılmış hastanelerle dar ve pis sokaklara ait resimleri bilincinin çevresine sıralanmış bir halde gördü; bu çağrışımları birbirine bağlayan bağ da, bütün bu anılar içinde kendi adının söyleniş biçimiydi.

Sonra döndü ve kızı gördü. Onu görür görmez de kafasının içindeki hayal yığını bir anda yok oldu. İri, mavi, tanrıçalarının kine benzeyen gözleri, gür, altın gibi saçları olan, soluk benizli, ruh gibi bir yaratıktı kız. Elbisesinin de kendisi kadar olağanüstü oluşu dışında, kızın nasıl giyindiğini fark etmemişti. Onu, bir sap üzerindeki soluk, altından yapılmış çiçeğe benzetti. Hayır, o bir ruhtu, bir tanrısal varlık, bir tanrıçaydı; böylesine yücelmiş bir güzellik bu dünyaya ait olamazdı. Yahut, belki de kitaplar haklıydı ve hayatın yüksek katlarında onun gibi daha birçoğu vardı. Bu kız, şu Swinburne adlı herifin şiirlerine pekâlâ girebilirdi. Belki de şurada, masanın üstünde duran kitaptaki Iseult adlı kızı anlatırken, Swinburne'ün kafasında böyle birisi vardı. Bütün bu görünüş, duygu ve düşüncelerin bir araya toplanması bir an içinde olmuştu. Delikanlının içinde bulunduğu gerçekler dünyasında duraklama yoktu. Kızın elinin kendi eline doğru uzandığını gördü; kız delikanlının elini bir erkek gibi, içtenlikle sıkarken gözlerinin de ta içine baktı. Onun tanıdığı kadınlar böyle el sıkırmazdı. Aslında, çoğu el sıkırmazdı zaten. Kadınlarla çeşitli biçimlerde kurduğu dostluklarla ilgili çağrışımlar ve imgeler seli beyine saldırdı; bu sel bir bataklık halini alacağa benziyordu. Ama o bunları silkip bir kenara attı ve kıza baktı. Hiç böyle bir kadın görmemişti. Onun tanıdığı kadınlar... O anda, onun tanıdığı kadınlar, kızın iki yanında sıralanıverdi. Bir an için, sonsuz bir an için, kendini bir portreler galerisinin içinde ayakta dururken buldu; galerinin tam ortasında, çevresinde bir sürü kadın portresi olduğu halde kız duruyordu ve ölçüt yine o olmak üzere bütün bu portrelerin şöyle bir bakışta tartılıp ölçülmesi gerekiyordu. Fabrikalarda çalışan işçi kızların zayıf, hastalıklı yüzleri, Market Sokağının güneyindeki sırtkan, budala, gürültücü kızlar gözünün önüne geldi. Gördükleri arasında kovboy kamplarında

çalışan kadınlarla, Eski Meksiko'nun tütün içen esmer kadınları da vardı. Bunlara da, nalınları üzerinde kısa adımlarla yürüyen taşbebek gibi Japon kadınları, Güney Denizi adalarının kahverengi derili, başları çiçekten taçlarla süslü kadınlarının yanısıra, Avrasya'nın ince yüzlü, bir çöküşün damgasını taşıyan kadınları katılıyor ve bu imgeler topluluğunu kalabalıklaştırıyordu. Bütün bunları kaba, garip biçimlerle dolu, dehşet verici bir karabasanın içinden çıkan birtakım imgeler karalayıverdi: Whitechapel kaldırılmalarının, saç baş birbirine karışmış, partal, çirkin, karmakarışık yaratıkları, kerhanelerin içki küpüne dönmüş kocakarıları ve koskoca cehennemin birer dişi kılığına bürünmüş, çirkin ağızlarıyla denizci yiyerek beslenen öbür pis kuşları, rıhtımlardaki kavgalar, insanlığın içine düştüğü çukuru kaplayan yapışkan, çamurlu, köpüklü pislik.

Kız, "Oturmaz mısınız Bay Eden?" diyordu. "Arthur sözünü ettiğinden beri hep sizinle tanışmayı bekliyordum. Büyük cesaret göstermişsiniz."

Kızın söylediklerine itiraz ediyormuşçasına elini sallayarak, mırıldanır gibi, yaptığıın hiç de önemli bir şey olmadığını, bunu herkesin yapabileceğini söyledi. Onun salladığı elinin iyileşmekte olan taze yara izleriyle kaplı olduğuna dikkat eden kız, gevşek bir biçimde sarkan öbür ele bakınca, onun da aynı durumda olduğunu gördü. Hızlı, eleştirici bir bakışla, aynı zamanda çenesinde de bir yara izi bulunduğunu, bir başka yara izinin alınına dökülen perçemlerin altından sırttığını, bir üçüncüsünün ise boynundan aşağı doğru inip, kolalı yakasının altında kaybolduğunu fark etti. Yakanın yağız boynuna sürtünmesinden meydana gelen kırmızı çizgiyi görünce, gülmek için kendini zorladı. Delikanlının sert yakalara alışık olmadığı belliydi. Aynı şekilde, bir kadın gözüyle, delikanlının giydiği elbiseye, elbisenin ucuz ve estetikten yoksun biçimine, ceketin iki omuz arasında yaptığı pota, kollarda, şişkin pazularını belirten kırışıklıklara da dikkat etti.

Delikanlı elini kolunu sallayarak yaptığıın önemli bir iş olmadığını mırıldanırken, bir yandan da kızın iradesine boyun eğerek

bir koltuğa ilişmeye çalışıyordu. Kızın oturduğundaki rahatlığa hayran oldu ve kızın tam karşısındaki koltuğa atıldı. Davranışlarının kaba olduğunu biliyordu, bunu bilmek de onu eziyordu. Bu, onun için yepyeni bir deneyimdi. Şimdiye kadar, bütün ömrü boyunca, ince mi yoksa kaba mı olduğunu fark etmemişti. Kendine ait bu çeşit düşünceler kafasında hiç yer almamıştı. Ellerinden ötürü büyük bir tasa duyarak, koltuğun kenarına sakınarak ilişti. Kendini, ruh gibi solgun o kadınla yapayalnız, orada, odanın ortasında kaybolmuş hissetti. Ne içki ısmarlayabileceği bir barmen, ne köşe başına bir kutu bira almaya gönderecek bir çocuk, ne de bu toplumsal sıvı sayesinde bir arkadaşlığın tatlı tatlı akmasına olanak vardı.

Kız, “Boynunuzdaki şu yara izi, Bay Eden,” diyordu, “nasıl oldu? Eminim bir serüvende olmuştur.”

Delikanlı kuruyan dudaklarını diliyle ıslatıp gırtlaklarını temizleyerek:

“Meksikalının biri bıçağıyla yaptı, Bayan,” diye cevap verdi. “Bir kavga işte! Ben bıçağı elinden aldıktan sonra da burnumu ısırtıp koparmaya kalktı.”

Bunu böylece, düpedüz, hiç süslemeden anlatırken, gözlerinde Salina Cruz’daki o sıcak, yıldızlı gecenin zengin görüntüsü canlandı; beyaz bir çizgi halinde uzanan kumsal, limandaki şeker yüklü gemilerin ışıkları, sarhoş denizcilerin uzaktan uzağa duyulan naraları, itişip kakışan hamallar, Meksikalının suratında alev alev yanan öfke, yıldızların ışığı altında bir hayvanınki gibi parıldayan gözler, çeliğin boynunda bıraktığı acıyla birlikte boşanan kan, birbirine kenetlenmiş, kumları savurarak yuvarlanıp duran iki gövde, onun gövdesiyle Meksikalınınki ve ta ötelere bir yerden gelen yumuşak, tatlı bir gitar sesi. Tablo işte böyleydi; delikanlı, ‘acaba duvardaki yelkenli resmini yapan kimse, bu tabloyu da yapabilir miydi?’ diye düşünürken o anısının heyecanıyla ürperdi. ‘Beyaz kumsal, yıldızlar ve şeker yüklü gemilerin ışıkları ne görkemli görünürdü’ diye düşündü; sonra bir de kumsalın ortasında, kavgacıları çevreleyen, bir araya toplanmış kara gövdeler. Resimde bıçağın da yer almasına karar verdi. Yıldızların ışığı

altında, şöyle pırl pırl haliyle çok da güzel dururdu hani! Ama sözlerine bütün bunlarla ilgili tek bir laf karıştırmadı. “Burnumu ısırpı koparmaya kalktı,” diye bitirdi sözünü.

Kız, uzaklardan geliyormuş gibi zayıf bir sesle, “Ya,” dedi; kızın duygulu yüzündeki şaşkınlık ifadesi delikanlının gözünden kaçmadı.

Kendi de şaşırıldı ve sıkılmaktan doğan bir kırmızılık, güneşte yanmış yanaklarında belli belirsiz parladı, ne var ki, bu sıkıntı ona sanki kendisini, gemi ocağının açık ağzından çıkan sıcaklığın yanaklarını yaktığı zamanki kadar şiddetle yakıyormuş gibi geldi. Böyle kavgalı bıçaklı pis şeylerin, bir hanımefendiyle yapılan konuşmaya uygun düşmeyen konular olduğu besbelliydi. Kitaplardaki kişiler gibi, ona benzemeyen kişiler böyle şeylerden konuşmazdı, belki de böyle şeylerden haberleri bile yoktu onların.

Deminden beri açmaya çalıştıkları konuşmada bir anlık bir duraklama oldu. Sonra kız bir deneme daha yaparak, delikanlının yanağındaki yara izini sordu. Daha kız sorusunu sorarken, delikanlı kendisini konuşturmaya çalıştığını anladı ve bundan kaçınarak kızı konuşturmaya karar verdi.

Elini yanağına götürerek: “Sadece bir kaza,” dedi. “Bir gece, li-manlık bir yerde demir üstünde yatarken şiddetli bir fırtınaya tutulduk, mantilya* kurtuldu, arkasından da palanga. Mantilya tel halattandı, so’na bir yılan gibi kıvrıla büküle sağa sola vuruyordu. Bütün vardiya onu yakalamaya çalışıyordu, so’na ben atıldım üstüne ve çarpıldım işte.”

Gerçi delikanlının konuşmasından bir şey anlamamıştı kız ama, bu kez anladığını belli eden bir vurguyla, “Ya,” dedi; bir yandan da kendisine yabancı bir dil gibi gelen bu konuşmada geçen, ‘mantilya ne acaba, çarpılmak ne demek?’ diye düşündü.

Delikanlı planını uygulamak amacıyla, “Şu Swaynbörn,” diye başladı.

“Kim?”

* Mantilya: Serenleri direk ve çubuklara asmak için cundalarından direklerle alınan halatlardır. -çev.

Aynı yanlış söyleyişle, “Swaynbörn” diye yineledi. “Şair...”

Kız, “Swinbörn” diye düzeltti.

Delikanlı yanakları yeniden yanmaya başlayarak, “Evet, o he-rif,” diye mırıldandı. “Öleli ne kadar oldu?”

Kız ona merakla bakarak, “Vallahi,” dedi, “öldüğünü duyma-mıştım. Nerede tanışmıştınız?”

Delikanlı cevap olarak, “Hiç gözümle görmedim onu,” dedi. “Ama tam siz içeri girmeden önce, şu masanın üstündeki kitaptan onun bazı şiirlerini okuyordum. Nasıl buluyorsunuz şiirini?”

Ve böylece kız, onun açtığı konu üzerinde çabuk çabuk rahat-ça konuşmaya başladı. Delikanlı da kendini daha rahat hissetti, koltuğun ucundan geriye doğru hafifçe yerleşti; sanki koltuk al-tından kaçır da onu üstünden yere fırlatırmış gibi, elleriyle kol-tuğun kollarını sımsıkı yakalamıştı. Kızı durmaksızın konu-ş-turmayı başarmıştı. Kız konuşurken, delikanlı bir yandan onun o güzel kafacığından bu kadar bilginin nasıl çıkabildiğine şaşır, bir yandan da yüzünün soluk güzelliğini içine sindirerek onu izlemeye çalışıyordu. İzledi de; kızın dudaklarından acele acele dökülen, alışık olmadığı kelimeler ve kendi kafasına yabancı ge-len eleştiri cümlecikleriyle düşünüş biçimlerinden sıkılmasına rağmen, izledi, ama bu yine de onun beyninde bir kamçı etki-si yarattı ve beyni bu kamçı etkisiyle yanmaya başladı. ‘Burada aydın bir hayat var işte,’ diye düşündü. Burada, bilmediği, ha-yal bile edemeyeceği bir güzellik, bir sıcaklık, bir olağanüstülük vardı. Kız da bunlardan biriydi ve kız, delikanlının düş gücünü kanatlandırmıştı; delikanlının gözlerinin önünde, uzaktan belli belirsiz birer leke biçiminde ve olduklarından daha büyük görü-nen, dev gibi, üzerinde aşk ve romans kahramanlarının biçim-lendiği, yine üzerinde, bir kadın uğruna girilen –soluk benizli bir kadın, bir altından çiçek uğruna girilen– kahramanca iş-lerin yer aldığı parlak yelkenler açıldı. Ve o, sallanan, titreyen buğulu görüntünün arasından, tıpkı bir serabın arasından ba-kıyormuş gibi, orada oturmuş, resimden, edebiyattan söz eden kıza baktı. Bir yandan da dinliyordu, ama bakışlarının sabitleş-

tiği ya da yaradılışının temelde erkekçe olan her yönünün bakış- larında ışıldadığı gerçeğini fark etmeksizin bakmaya da devam ediyordu.

Ama kız, erkekler hakkında pek az şey bilmesine rağmen, bir dişi olarak, onun tutuşan gözlerinin bal gibi farkındaydı. Şimdiye kadar hiçbir erkek ona böyle bakmamıştı; bu bakış onu rahatsız etmişti. Konuşurken kekelemeye ve duraklamaya başladı. Ne düşüneceğini şaşırılmıştı. Erkek, ona korku veriyordu, ama yine de kendisine böyle bakılmasından garip bir şekilde hoşnuttu. Görmüş olduğu eğitim onu tehlikeye ve kötülöklere, hilelere, bilinmeyen aldatmacalara karşı uyardı; diğeryandan, aralarında engeller bulunan bu kapalı sınıfı, bu başka dünyadan gelmiş, bu elleri yırtılmış, alışık olmadığı sert yakanın sürtünmesiyle girtlağında kırmızı bir çizginin bulunduğu, bu, bütün halinden, kaba bir hayat içinde kirlenip pislendiğı belli olan inceliksiz, yontulmamış delikanlıyı tanımaya, ona ulaşmaya yönelten içgüdüleri, tiz sesleriyle varlığının içinde titreşimler yarattı. Kendisi ise temizdi ve bu temizlik isyan ediyordu; ama kadını ve kadınlık paradoksunu daha yeni yeni öğrenmeye başlıyordu.

“Dediğim gibi... ne diyordum ben?” Birden durdu ve kendi haline neşeyle güldü.

Delikanlı, “Diyordun ki, bu Swinburne büyük bir şair olamamış, çünkü... işte burada kalmıştınız Bayan,” diye çabuk çabuk konuşurken, kızın kahkahasıyla birlikte, aniden omurgasının içinde birtakım aç, tatlı, minik titreşimler aşağı yukarı inip çıkıyormuş gibi geldi ona. ‘Gümüş bir kahkahası var,’ diye düşündü, ‘çın çın öten gümüş çanlar gibi...’ ve o anda, bir an için, uzak bir ülkeye gitti; o burada, pembe kiraz çiçekleri altında bir sigara yakmış, göğeyi baş veren pagodanın, saz sandaletli rahipleri Tanrı’ya çağıran çanlarını dinliyordu.

Kız, “Evet, teşekkür ederim,” dedi. “Swinburne başarılı olamamıştır, çünkü her şey bir yana, o, şey, kabadır. Şiirlerinden birçoğu vardır ki, bunların hiç okunmaması gerekir. Gerçekten büyük olan şairlerin her dizesi güzel gerçeklerle doludur ve insanlığın

yüce, soylu olan yanlarına dokunur. Onların hiçbir dizesi atılmaz; bu, dünyayı yoksullaştırmak demek olur.”

Delikanlı aceleyle, “Halbuki, bana muazzam geldi,” dedi. “Şu bir parçasını okuyabildiğim şiir. Onun böyle bir... bir alçak olduğunu hiç bilmiyordum. Herhalde bu diğer kitaplarında bellidir.”

Kız, sesinde ciddiyetten gelen sert ve hükmedici bir edayla, “Okuduğunuz kitapta atılacak bir sürü dize vardır,” dedi.

Delikanlı, “Herhalde görmemişim onları,” dedi. “Benim okuduğum, o gerçek güzellerdendi. Baştan aşağı aydınlıktı, so’na parlıyordu, so’na güneş gibi, projektör gibi ta içime işledi ışığı, içimi aydınlattı. Bana böyle geldi işte, ama herhalde bu şiir dalgasından pek çakmıyorum ben Bayan.”

Bir kusur etmiş gibi sustu. Utanmıştı, söz söyleme yetersizliğinin acı acı farkındaydı. Okuduğu şeyde, hayatın büyüklüğünü ve sıcaklığını duymuştu, ama konuşması yetersizdi. Duyduğunu ifade edemiyordu. Kendini, karanlık bir gecede, bilmediği bir gemide, alışık olmadığı selviçe* arasında el yordamıyla uğraşan bir gemiciye benzetti. Öyle olsun diye karar verdi, bu yeni dünyaya alışmak ona kalmış bir şeydi. İsteddiği zaman yöntemini öğrenemediği hiçbir şey görmemişti daha; ve işte şimdi, içindekileri kızın anlayacağı gibi anlatmayı öğrenmek istemesi için de tam zamanıydı. ‘Kız’, onun ufku üzerinde gittikçe büyüyüp irileşiyordu.

Kız, “Longfellow’a gelince,” diyordu.

Delikanlı, “Evet, okudum onu,” diye atılarak ona kendisinin bütün bütün bir ahmak olmadığını anlatmak isteğiyle ve sanki gösteriş yapması, kitaplar hakkındaki minicik bilgisini elinden geldiği kadar ortaya dökmesi için birisi dürtmüş gibi lafa atladı:

“*The Psalm of Life*’ı, *Excelsior*’u, so’na... Galiba hepsi bu kadar.”

Kız onaylarcasına başını salladı ve gülümsedi, o da bu gülümsemede bir hoşgörme, acırcasına bir hoşgörme bulunduğunu hissetti. Böyle gösteriş yapmaya kalkışmakla aptallık etmişti. Şu Longfellow denilen herifin herhalde daha sayısız şiir kitabı olmalıydı.

* Selviçe: Gemilerde tayfaların her an el altında bulundurdukları inceli kalınlı halatlar; ip donanımı. -çev.

“Lafınızı bu şekilde kestiğim için affedin Bayan. Meselenin aslı şu ki, galiba ben bu gibi şeyler hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Benim sınıfıma göre değil bunlar. Ama benim sınıfıma sokacam onları.”

Bu sözlerde âdeta bir tehdit havası vardı. Sesi kararlı, gözleri alev alevdi, yüz çizgileri de gerilmişti. Kıza, sanki delikanlının çenesinin köşesi değişmiş gibi geldi; sanki çenesinin çıkıntısı, hiç de hoş olmayan, saldırgan bir biçim almıştı. Aynı anda da engin bir mertlik dalgası sanki delikanlıdan taşıp ona çarpar gibi oldu.

Bir kahkaha ile “Sınıfınıza... sokacağınızı sanırım,” diye bitirdi kız lafını. “Çok güçlüsünüz.”

Bakışları bir an, üzerinden taze bir güç ve sağlık akan, güneşten bronzlaşmış, hemen hemen bir boğanınki kadar kirli, kaslı boyuna takıldı. Delikanlı orada, öyle utançtan kızarmış, kendi halinde oturmasına rağmen, bir şeyin yine kendisini ona doğru çektiğini hissetti. Kafasına saldıran edebe aykırı bir düşünceyle afalladı. Ona öyle geldi ki, sanki iki elini delikanlının boynuna koysa, ondaki bütün güç kendisine akacak. Bu düşünce onu sersemletti. Bu, ona, sanki yaradılışında var olan bir ahlak bozukluğunun açıklanışı gibi geldi. Üstelik güç, onun için iğrenç, kaba bir şeydi. İdealindeki kas güzelliği ise ince ve zarifti. Bununla birlikte bu düşünce kafasını yine de bırakmadı. Ellerini bu güneşte yanmış boyuna koymayı arzulayabilmiş olması onu dehşete düşürmüştü. Aslında kendisi hiç de gürbüz değildi ve bedeninin, kafasının güce ihtiyacı vardı. Ama o bunu bilmiyordu. Bildiği tek şey, onu şimdiye kadar hiçbir erkeğin, korkunç grameriyle zaman zaman kendisini sarsan bu erkek kadar etkileyememiş olduğuydu.

Delikanlı, “Evet,” dedi, “hiçbir hastalığım yok. İş zora geldi mi, hurda demiri bile öğütür benim midem. Ama şu anda hazımsızlığım var. Şu annattıklarınızın çoğunu hazmedemiyorum. Yani, öyle alışmamışım. Kitapları, şiirleri severim ben, ne zaman vakit bulduysam okudum, ama tabii hiçbir zaman kafamızı onlar üzerinde sizin gibi çalıştırmadık. İşte, onlardan bahsedemeyişimin

sebebi de bu zaten. Tıpkı yabancı bir denizde akıntıya kapılmış, elinde harita ve pergel bulunmayan bir denizci gibiyim. İşte şimdi kerterizlerimi almak istiyorum. Belkim siz beni düzeltirsiniz. Bütün bu annattıklarınızı nasıl öğrendiniz siz?*

Kız, “Okula giderek ve çalışarak...” diye cevap verdi.

“Çocukken okula gitmişim ben,” diye itiraza yeltendi delikanlı.

“Evet ama ben lise, kurslar ve üniversite demek istedim.”

Martin gerçekten de hayret ederek sordu, “Siz üniversiteye gittiniz mi?” O anda kızın kendisinden milyonlarca mil uzaklaştığını hissetmişti.

“Halen gidiyorum. Bazı özel İngilizce kurslarına devam ediyorum.”

Martin İngilizce kursunun ne demek olduğunu bilmiyordu, ama aklından onu da cahillik hanesine kaydedip geçti.

“Üniversiteye gitmek için ne kadar çalışmam gerek?” diye sordu.

Kız onun öğrenme hevesini destekleyerek, “Bu, sizin şimdiye kadar ne derece öğrenim gördüğünüze bağlı,” dedi. “Hiç liseye gitmediniz mi? Tabii gitmemişsinizdir. Peki ortaokulu bitirdiniz mi?”

Delikanlı, “Bitirmeme iki yıl kala bıraktım,” diye cevap verdi. “Ama okulda daima şerefli bir yerim vardı.”

Bunun arkasından da böbürlendiği için kendine kızarak koltuğun kollarını öyle bir sıktı ki, bütün parmaklarının uçları sızladı. Aynı anda da odaya bir kadının girdiğini fark etti. Kızın koltuğundan kalkıp yeni gelene doğru sekerek gittiğini gördü. Kızla yeni gelen öpüştüler ve kollarını birbirinin beline dolayarak ona doğru ilerlediler. ‘Herhalde annesi olmalı bu,’ diye düşündü. Sarışın, uzun boylu, gösterişli ve güzel bir kadındı. Elbisesi de tam onun böyle bir evde bulmayı umduğu cinstendi. Gözleri bu elbisenin ince çizgileriyle mest oldu. Kadın ve elbisesi, sahnede gördüğü kadınları hatırlattı ona. Sonra, Londra tiyatrolarına giren böyle görkemli hanımlar ve elbiseler gördüğünü, kapıda durmuş

* Yanlış yazılmış sözcükler (Belkim annattıklarımız vb) kitabın orijinalinde de M. Eden’in bilgisizliğini vurgulamak için kullanılmıştır. –çev.

onları seyrederken, polislerin kendisini sayvanın dışına, çiseleyen yağmura doğru iteklediğini hatırladı. Bunun arkasından zihni bir sıçrayışta, Yokohama'daki Grand Hotel'e atladı; burada da kaldırım kenarında böyle görkemli hanımlar görmüştü. Sonra Yokohama şehri ve limanı, binlerce resim halinde gözlerinin önünde çakıp sönmeye başladı. Ama bu anılar kaleydoskopunu çarçabuk bırakıp, içinde bulunduğu ana uygun bir davranışta bulunmak zorluğundan doğan sıkıntıyı duydu. Tanıştırılmak için ayağa kalkması gerektiğini biliyordu; büyük bir acı duyuyormuş gibi ıkına sıkına doğruldu ve dizleri çıkmış, çuval gibi pantolonu, gevşek gevşek, gülünç bir biçimde sarkan kolları, kendisini bekleyen büyük sınavın sıkıntısından gerilmiş yüzüyle orada dikildi.

2. BÖLÜM

YEMEK ODASINA geçiş faslı ona bir karabasan gibi geldi. Duruşlar, sendeleyişler, silkinip ileri atılışlar arasında hareket etmek bazen olanaksız hale geliyordu. Ama sonunda başardı ve kızın yanbaşına oturdu. Çatal, bıçak dizileri onu korkuttu. Bunlar bilinmeyen tehlikelere işaret ediyordu, bir süre büyülenmiş gibi baktı; derken, bunların göz kamaştırıcı görünüşleri bir fon halini aldı ve bu fon üzerinde, baş kasaralara ait imgeler birbirini kovalamaya başladı. Bu imgelerde o ve arkadaşları kınlarından çıkardıkları koca koca bıçaklarla kesip, parmaklarıyla tutarak, tuzlanmış sığır eti yiyorlar ya da alüminyum sahanlar içindeki bezelye çorbalarına, dövme demirden kaşıklarını daldırıyorlardı. Burun delikleri sığır etinin pis kokusunu duyarken, kulaklarında da kereste gıcirtıları ve bölmelerin çıkardığı inilti seslerin yanısıra, yemek yiyenlerin gürültülü konuşmaları yankı yapıyordu. Arkadaşlarının yemek yiyişine baktı da birer domuz gibi yediklerine karar verdi. Burada dikkatli olması gerekirdi. Fazla ses çıkarmayacaktı.

Masanın çevresine bir göz gezdirdi. Karşısında Arthur ile Arthur'un erkek kardeşi Norman oturuyordu. Onların, kızın kardeşleri olduğunu hatırladı, yüreği onlar için sıcak duygularla doldu. Bu ailenin bireyleri nasıl da seviyorlardı birbirlerini! O anda kafasında kızın karşılama öpücüğü ve her ikisinin, kolları birbirinin beline sarılı, kendisine doğru gelişleri bir anlık, bir imge halinde çakıp sönmüverdi. Kendi dünyasında anne, baba ve çocuklar arasında böyle sevgi gösterilerine yer yoktu. Bu, ancak yukarıdaki dünyada ulaşılabilen bir yücelmişlik gösterisiydi. Bu, kendisinin o dünyada şimdiye kadar, kısa bir anda görebildiği şeylerin en gü-